

vromen schijn misbruik maken, om te liegen en te bedriegen, en in het verborgen zich aan alle sluwheid over te geven. Het *ontuig* van het boos gespuis, en het *onkruid* van „de fijnen” is dan ook in den grond der zaak één, en in hoofdzak ligt het verschil tusschen beiden alleen daarin, dat het „boos gespuis” zich meer werpt op wat de zinnen in het stoffelijke begeeren, terwijl de „fijnen” zich te goed doen aan allerlei aberratie in het geestelijke. Zinlijkheid en hoogmoed zijn de twee voortkankerende zonden, waarvan de ééne meer uit het *lichaam*, de andere meer uit de *ziel* voortkomt, en naar deze eenvoudige onderscheiding kan gezegd dat de gewone lieden van de wereld meer de zinlijke aandrift van het lichaam, de „fijnen” meer de geestelijke aandrift van de ziel volgen. Maar beiden vallen ze onder eenzelfde oordeel. Ze zijn verbasterd van de gewone menschsoort, en zijn daarom een hinder voor de gewone, brave, verdienstelijke burgers.

Deze voorstelling nu rust op het pseudo-dogma, dat (naar den gewonen regel dat de mensch zichzelf ten maatstaf is), de soort menschen, waartoe men zelf behoort, is zooals ze zijn moet; en dat wie aan de gewone kentekenen van deze soort niet beantwoordt, hetzij links of rechts, niet deugt. Zelf deugt men, en wie niet is gelijk men zelf is, deugt niet. De belijdenis van de verdorvenheid onzer menschelijke natuur wordt op dit standpunt ten eenenmale geloofchend. Erfzonde is er niet. De mensch beheerscht zijn eigen lot en toestand door zijn vrijen wil, en die vrije wil is als vermogen gereed, en pleegt in den regel goed te werken. Niet dat men daarom altoos en in alle omstandigheden precies zou zijn, zooals men zijn moet. O neen, ieder heeft zoo zijn gebreken, zijn tekortkomingen, zijn eigenaardigheden. Er hapert wel eens iets aan. Maar dat zijn splinters, die noch de achtbaarheid van den persoon noch de eerbaarheid van zijn karakter deren. Ook met al die kleine fontjes is en blijft men een goed, een braaf, een deugdzaam, een achtbaar, een fatsoenlijk mensch. Elk mensch heeft nu eenmaal zijn zwakke zijde. Dat hoort zoo bij ons menschelijk wezen. Dat draagt men in anderen en wil dus dat anderen het in ons dragen. Maar schuldgevoel, berouw, erkentenis dat men zijn weg voor God verdorven heeft, komt niet te pas. Een enkel maal, als men een „gemeen stuk” heeft uitgevoerd, spreekt wel de consciëntie, doch om dra weer gestild te worden. Maar op de knieën voor God te vallen en te erkennen dat men in zichzelf een verloren zondaar is, komt voor zoo'n braaf en fatsoenlijk man niet aan de orde. Dat is goed voor de lieden die in de gevangenis zitten, voor hoeren en tollenaars, maar bij de brave soort menschen kan daar geen sprake van zijn. Schuldgevoel kennen ze eenvoudig niet, en daarom klinkt het als pure dwaasheid in hun ooren, dat ze hun toevlucht